

JONICA XÉNIA

A papi utánpótlás veteményes kertje a ministrálás

„A család is... olyan valami az életben, ami becses... Olaj az élet lámpásában”.
(Gárdonyi Géza)

A társadalom alappillére a család. A család fogalma pedig attól válik teljessé, ha *igen* választ kap az Istentől kapott és elfogadott ajándék, azaz a gyermek. Minden közösség jövője az új életre mondott igen, ez az igen pedig a jövő záloga! Záloga annak, ami a jelenben ismeretlen, azonban az ismeretlen közepette is releváns reményre okot adó jelenség. „A gyermek Isten ajándéka, az anyaméh drága gyümölcse” (Zsolt 127,3), aki az adott közösség együttes öröme, büszkesége, és természetesen felelőssége is. Amikor már hivatalosan is az egyház misztikus testének a tagjává válik, mintegy belép abba a közösségbe, ahol – a maga idejében – már nemcsak jogai, hanem kötelezettségei is lesznek, az egyik ez utóbbi közül Isten országának gondos építése. Hiszem azt, hogy ez a küldetés kortól, nemtől, társadalmi státusztól független. Az új életnek olyan feltételeket szükséges teremteni, amelyek révén mintegy ráhangolódik a közösség normáira, de nem csupán az automatikus belenevelés által, hanem a nevelői hatás révén csiszolódik, felszínre kerül a bele lehelt istengyermeki lét és annak minden jósága.

Napjainkban, amikor a pszichológia tudományága óriási népszerűségnek örvend számos doméniumon belül a maga pozitív és építő jelleggel bíró meglátásai révén, nem lehet szó nélkül el-

menni az olyan negatív kisarkításai mellett, miszerint valósítsd meg önmagad, teljesej ki, egyedül te magad vagy a fontos, ez a magatartás pedig elburjánozhat és embertelenné teheti az Isten képmására alkotott lényt, így az egyik alapvető szociális érzékenység például a szolgálat, amiről nemcsak kihívás lehet beszélni, hanem akár prófétai sorsot is kölcsönözhet magának. Anynyira szeretni és adni, hogy mindez önzetlenül történjen. Adni úgy, hogy eleve nincs érte jutalom feltételezve, egyszerűen már maga a motiváció is bennfoglalt, nem pedig külső. A mai kor embere a nárcizmus alapvető megtestesítője. Mindennél többet ér és fontosabb a személyes vágyak, érzések, a külsőségek üres halmaza, valamint mindaz, ami az egoizmus megtestesítője, a szakirodalmi pejoratív superego adonisa.

A szeretet viszont nem önző, és az ebből fakadó önátadó szolgálat sem lehet önző. Az őszinte szeretetben nincsenek érdekek, nincsenek elvárások, nincsenek feltételek. Az önző vágyakozás ellentéte a szolgálat. Fontos hangsúlyozni, hogy nem szolgáság, hanem szolgálat! Önzetlen, érdekektől, hátsó szándékoktól mentes – tiszta – adni akarás. Más(ok) szolgálatáért vagy önmagadért teszed azt, amit teszel? Önző módon vagy önzetlenül cselekszel? Ezt kell mindenkor mérlegre tenni.

Hogyan alakulhat ki valakiben a szolgálati lelkület készségsége, az arra való fogékony érzület? Teremtettségünkől adódik? Ösztön? Neveltetés kérdése? Szocioökonómiai hatás? Keresztény emberként hisszük és valljuk a Szentírás első lapjain levő sorokat is, miszerint a Teremtő képére és hasonlatosságára vagyunk alkotva, ez pedig elsősorban a belénk lehelt lélek és annak kegyelmi gazdagságai révén jut kifejezésre. Minden mennyei áldással eltelve arra vagyunk meghíva, hogy szabadságunk révén kibontakozzunk, sőt kiteljesedjünk abban az Istenben a magunk és felebarátaink javára, akinek az egyszülött Fia „a vele való egyseget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez mint zsákmány-

hoz ragaszkodjék, hanem szolgálai alakot öltve” (Fil 2,6–7) példát adott arra, hogy mit jelent szabadon szeretni és ezáltal szolgálni. Ez a szolgálattípus pedig soha nem a kényszerről szól, netán a megfélemlítésből fakad, hanem épp ellenkezőleg: a végtelen szabadságérzet szeretetteljes önátadásából.

Ma a világ rászorul az igazi szolgálatra! Szolgálni pedig nemcsak fizikai megnyilvánulások révén lehet – annak ellenére, hogy kvázi ennek van látványos performansa –, hanem a szolgálati lelkület is elengedhetetlen tartozéka a hiányosságok pótlására. Óriási szükség van a hiteles példaképekre, azokra, akik nem homokra, hanem mindent sziklára építenek. A szentháromságos egy Istenben kezdeni és befejezni minden munkát, őtőlé kérni a segítő kegyelmet és az áldást a földi vándorlás közepette. Önzetlennek lenni az embertársakkal, észrevenni bennük az Istent, a szenvedő Krisztust, aki naponta éhezik és szomjazik mind lelki, mind fizikai értelemben. Amennyiben ez megvalósul, máris a hiteles szeretetszolgálat tanúi és megvalósítói vagyunk.

Valahogy ezzel a szolgálati lelkülettel tudom szemléltetni, mintegy magyarázni azt a jelenséget is, amit ministrálásnak nevezünk. A latin *ministrare* szóból eredő kifejezés magyarul annyit jelent, *aki az oltárnál szolgál*. Megszületik a vágy a tiszta gyermeki szívben a szolgálatra, annak ellenére, hogy bizonyos korosztályban ez még nem egyértelmű és tudatos állapot. Arra a szolgálatra, amiért a jutalom nem mérhető földi javakban, hanem idővel a szív érzékenysége egyre inkább ráhangolódik azon „jutalomforrásra”, aki kiapadhatatlan kút és forrás, ez a jutalom pedig soha nem fogy el, sőt, nem lehet betelni vele. Nem azért szolgálni, hogy majd Isten megjutalmazzon érte, hanem nemes egyszerűséggel azért, mert „az Úr, aki a szívek és vesék vizsgálója” (Zsolt 7,10), megadja a szív örömét.

Szolgálni a szentélyben a köztünk emberré lett Igét, aki ebben a tettben is tökéletes példánk, hiszen „az Emberfia nem azért

jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak” (Mt 20,28). Nos, az oltárnál levők közül ki szolgál kinek?

A kenyér és a bor élő és tápláló forrássá válik, hogy a lakomából részesülők vele eltelve hiteles szolgálatot teljesítsenek hivatásuk közepette.

A ministráns szolgálat már az egyház történetének kezdetén szükségessé vált. Nyilván ekkor még nem beszélhetünk a mai értelemben vett kialakult szokásokról, precízen megfogalmazott előírásokról, de a liturgia alatt így is volt lehetőség, sőt, mondhatni, hogy szükség a meglévő feladatok elvégzésére, szolgálatára. Ilyen szolgálat volt a fáklyákkal való világítás (a korai egyház katakombáiban), az adományok gyűjtésénél való segédkezés, avagy a bejárat őrzése, hogy oda nem tartozó, rossz szándékkal érkező(k) ne lopakodhassanak a keresztények közé. Az első századok „ministrálói” veszélyes szolgálatot láttak el, mondhatni, hogy életveszélyeset, így csak azokat érte eme „megtisztelő kiválasztás”, akik már a múltban „bizonyítottak”, hogy hitük valóban oly erős, hogy halálukig szolgálják és vállalják a Krisztushoz való tartozást. A századok során az istentisztelethez szükséges különféle szolgálatot a magánmisék esetében egyetlen segédkező végezte el, nagyobb miséken pedig több liturgikus szolgálat is kialakult (diakónusok, akolitusok, lektorok), mintegy „háttérbe szorítva” a ministránsokat. A barokk kor ide vonatkozó sajátossága a ministránsok öltöztetése, valamint hogy egész csoportok szolgáltak az oltárnál.

Nem szükséges statisztikai adatok böngészése ahhoz, hogy reális képet kapjunk a mai egyház paphiányáról. Igen, paphiány, nem pedig hivatáshiány, hiszen hivatások mindig szép számmal születnek, csak az erre kimondott „igen” vajmi kevés. Hol kezdődik egy érett fiatalemberben a papi hivatás gondolata? Milyen környezeti hatások érik, ahol intenzíven találkozunk a hiteles hivatással és annak gyümölcseivel? Nem lehet általánosítani,

azonban megvan mindennek a „rendje.” Szerencsés esetben családba születik az új élet, ahol vártak rá, és féltő gonddal nevelik Isten parancsai szerint. Megtapasztalni egy családban a hit jelenlétét és annak erejét. Azt a kegyelmet, hogy a gondviselés olyan szülőket rendelt földi oltalmul, akiknek alapvetően fontos a közös imádság és az eucharisztia megünneplése. Ahol az édesapa családjának papja, aki nemcsak tekintélyével, hanem atyai gondoskodásával is kiérdemli a megbecsültséget. Az édesanya nemcsak az, akinek az „értéke a gyöngyét messze meghaladja” (Péld 31,10), hanem a gyöngéd szelídségével az apa tekintélyét kiegészítve teszi teljessé a családi harmóniát.

Látni, tapasztalni, reálisan kezelni, hogy a mindennapok számos kihívással bírnak, azonban józan hittel és magatartással bízni egy nagyobb erőben, akihez mindig is imádkoztak.

Óriási felelősség minden „igen”-t kimondó személy számára a mindenkori vitalitása. „Státusa” kötelezi egy olyasfajta magatartásra, amely a földi esendőség közepette is sarkallja nem a jó, hanem a minél jobb példaadásra. A felszenteltség kegyelmi ajándékai nemcsak a személyre vonatkoznak, hanem arra a nyájra is, ahová az Úr pásztorrá rendelte őt. Öszentsége, Ferenc pápa szavaival élve: legyenek bárányszagúak, hiszen meghívásuk elsősorban a lelkek Istenhez való vezetéséről szól, nem pedig csak a közösség adminisztrációjáról, anyagi gyarapításáról és a személyes kultuszépítésről.

A keresztelő alkalmával megtörténik az első **öntudatlan** találkozás a gyermek és plébánosa között. Az elemi iskola elkezdéséig jó esetben a vásár- és ünnepnapokon történik meg újra ez a találkozás, de ez is távoli ahhoz képest, ami akkor kezdődhet, amikor a padban ülve érezni egy megmagyarázhatatlan tiszta gyermeki vágyat arra, hogy az oltárnál állni, ami nem más, mint szolgálni. Felelősség, hogy a már ott lévők olyan magatartással bírnak, ami nem elrettentő, sőt: vonzó. Vonzó, mert annak ellenére,

hogy mindenki ugyanazon áldozat részese, mégis, a szentélyben való tartózkodás teljesen más ízt kölcsönöz, mint a hajóban ottlét. Nyilván itt nem a fontossági rendekről, pozíciókról van szó, hanem nemes alázattal/egyszerűséggel arról, hogy a participatio actuosa intenzívebb hatást kelt.

Gondos odafigyelés kérdése a ministránsok mindenkori meghívása, megtartása, formálása. Szükséges, hogy legyen egy keret, amibe beleilleszkedik ez a jelenség, ami nemcsak abból áll, hogy létező valóság ez a szolgálat, hanem rögzíti a viselkedési, korosztályi, feladatellátói határokat is. Természetesen a szentmise történései ministránsok nélkül is létrejön, azonban jelenlétük és a nyújtott szolgálatuk – a kereszt, gyertyák, fáklyák tartása, csengetés, perselyezés, kézmosás, tálcázás akolitus, lektor hiányában az oltár előkészítése és az olvasmányok olvasása – mindmind összeszedettebbé, ünnepélyesebbé teszi a liturgiát.

A papi utánpótlás veteményeskertje a ministrálás. Abnormális, sőt minden közösség **öngyilkos** hozzájárulása az, amikor magába fordulva, passzívan éldegél ahelyett, hogy szó szerint élne telve dinamizmussal, lüktető erővel, s mindezt istenfélelem közepette. Ahol jámbor lelkülettel figyelnek a jövő zálogaira, s ennek egyik megnyilvánulása az oltár körüli szolgálatra való biztatás, s annak értékelése. Ahol a közösség élén egy olyan pap áll, akinek fontos a fiatalok nevelése, hitbeli fejlődése.

Egy olyan személy, aki magában hordozza az isteni teremtettséget, aki nem öntelt, theokrata, szakmai módon éli meg a mindennapjait, hanem atyai gondoskodással, az esendőségek közepette az irgalmas atya kegyelmeiből táplálkozva törekszik egy olyan habitus viselésére, ami felkelti az érdeklődést az iránt az elköteleződés iránt, amit naponta gyakorol mint az egyház hűségese jegyese.

Minden papnak tisztában kell lennie azzal, hogy személye vonzó, avagy elrettentő erővel bír, leginkább egy gyermek életé-

ben. Az istenképek kialakulásának egyik alappillére az adott felszentelt sugárzó példája és annak vetületei az élet minden aspektusára. Ismerős a vicc mindannyiunk számára, amikor is a gyermek hosszú perceket áll a kerítést javító plébános mellett, arra várva, hogy hallhassa a reakciót, ha netán a kalapács a szög mellé üt... és az a népi bölcsesség is óriási relevanciával bír ez esetben is, miszerint minden viccnek fele igaz. A kora gyermekkori évek meghatározói a szülők mellett a tanító(k) és a plébános. Így van ez rendjén. A test, szellem, lélek művelői esőként hatnak az elvetett búzamagra. A mennyiségi és minőségi jelenségek odaajándékozása formáló erővel bír mind pozitív, mind negatív esetben. Micsoda mélysége van annak, amikor egy serdülő fiúban moco-rogni kezd valami megmagyarázhatatlan érzés, nem érti, nem akar jelentőséget tulajdonítani neki, a bizonytalanság, a kétség pedig frusztrálóan tud hatni a vele való foglalkozás kapcsán, viszont azt tisztán és biztosan érzi, hogy az oltár mellett szolgálni akar. Van egy hely, időpont, cselekmény, ami kiszakít a szürke monotonitásból, ez pedig akkora erővel tud bírni, hogy elsősorban szokást, majd pedig életformát kölcsönöz az adott egyénnek. Ez pedig egy kerethez vezet, olyan kerethez, ami rögzít alapvető társadalmi, morális normákat, ami pedig a továbbiakban mérvadó habitust szab a viselőjének.

A felnövekvő ifjúság másik alapvető jelensége a közösség megléte. Óriási erővel tud hatni ez is mind építő, mind romboló értelemben. A valahová való tartozás, a megbecsültség érzése, a teljesítménynélküli értékelés és elfogadás ténye pusztán önmagáért. Kialakul egy sajátos szubkultúra, aminek alapvető jellemzője a bizalom és bizalmatlanág megélése, az autonómia, identitás-zavar, korábbi krízisek felemelkedése, depresszió, önkárosítás, korai szexuális élet elkezdése kerül előtérbe a személy identitásában. Ez a korosztály már a kísérletező és a szociális rekreációs szerhasználatnak van kitéve, elsősorban a cigaretta, az alkohol

használatával. Ezek kipróbálásának leggyakoribb indoka a kíváncsiság és a konformizmus, a csoportnormának való megfelelés. Nekik szükségük van olyan személyre, akiben megbízhatnak, aki hiteles mintát mutat, akiben lehet hinni.

Akinek nem „ciki” elmondani olyan kamaszkori történeteket, amiről családi körben tabu beszélni, a baráti közösség pedig túlságosan uniformizálónak tűnő véleménye csak a stagnálást idézi elő a felvetések kapcsán. Szükséges egy olyan ember, aki egy személyben „haver, barát, társ”, mert be lehet avatni az aktuális serdülői témákba, viszont bír olyan hitellel és tekintéllyel, hogy bölcs meglátása szerint nem korholja radikális, sehová nem vezető hegyi beszédekkel, valamint súlyos kőtáblák száraz parancsait nem vágja fejükhöz, hanem szelídséggel, de ugyanakkor komoly realizmussal törekszik csiszolgatni, nevelni, alakítgatni Isten dicsőségére, önmaga és a közösség javára, ez pedig a szentgyónások, lelki beszélgetések, csoportfoglalkozások, kirándulások rendszeresítésével kiváló lehetőségeket rejt magában. Igen, olyan papokért imádkozni, akiknek fontos a közösség apraja-nagyja. Akik nem kényelmesednek el a fiatalokat illetően, hanem időt, erőfeszítést szánnak már a kisgyerekek hittanóra, szentmise megtartására, hogy az első reális és „kötelező” találkozás ne az elsőáldozási felkészítőn történjen, hanem mielőbb legyenek kísérvé, mintegy öntözve, a benne levő szeretet indái pedig kapaszkodó pontként legyenek jelen az életükben. Érezzék át a felelősséget, hogy hivatásuk valamilyen szinten nekik is az oltár szolgálatánál kezdődött, hogy volt egy figyelmes pásztor, aki terelgette a rögös, de annál reménytelibb úton, s ha nem is ez a tapasztalat, de egy imádkozó háttér, egy későbbi lelki vezető meghatározó jelleggel bírt abban, hogy „pap legyen Melkizedek rendje szerint”.

Nyilván egyszerűnek tűnik sokak számára ez a téma, hiszen mitől lehet komplex ez a doménium?! Hiszen gyerekek, fiatalok,

akik a neveltetés, a hagyomány alapján kvázi „automatikusan” járnak templomba, jobbára pozitív példa esetén pedig felkelti az érdeklődésüket az oltárszolgálat, nem pedig unszolás hatására tesznek eleget a heti egy, avagy több alkalmas szolgálatnak, majd pedig bizonyos kor után „lemorzsolódnak.”

Attól, kedves olvasó, hogy a ministrálás mint tevékenység/ szolgálat magába foglal olyan alapvető társadalmi kompetenciákat, mint például a valahová való tartozást, a szociális készségek fejlesztését, ezek gyakorlását, az önismeret lépcsőfokainak bejárását, és nem utolsó sorban a transzcendensre való nyitott lelkületet. Azáltal, hogy az evangélium fényében éli meg az egyén az előző sorban írtakat, mondhatni, hogy beigazolódhat az ószövetségi jövendölés, miszerint az Úr „reménnyel teli jövőt szán” (Jer 29,11) mindazoknak, akik eleget tesznek parancsainak. A transzcendensre való érzékenység megtaníthat a belső csend igényére, arra a beszédes csendre, amikor az Úr úgy szólít meg magának szólómunkásokat, mint például ahogy Sámuel esetében történt.

Ehhez pedig legyenek Héli főpaphoz hasonló lelkipásztorok, akik az istenkapcsolatuk révén kellően figyelmesek és észlelik a csírázó hivatásokat, ennek hatására például az oltárszolgálat nagyobb jelentőséget kap a közösség életében, hogy legyen egy olyan termésre alkalmas veteményes kert előkészítve, ami arra vár, hogy magot kapjon, a továbbiakban ott növekedhessen, fáva terebélyesedhessen, s egykor az Úr kegyelméből gyümölcsöt, maradandó gyümölcsöt teremhessen.